

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 08.12.1988, sp. zn. Czf 4/88, ECLI:CZ:NS:1988:CZF.4.1988.1

Číslo: 16/1989

Právní věta: Kalendářním měsícem, ve kterém pracující důchodce dosáhne výdělku přesahující částku 22 000,- Kčs (§ 4 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb.) je zpravidla kalendářní měsíc, v němž byl výdělek pracujícímu důchodci vyplacen. Náleží-li pracujícímu důchodci výplata dávky přede dnem, kdy bylo z vyplacené mzdy zjištěno dosažení výdělku vyššího než 22 000,- Kčs, jde o výplatu dávky, která důchodci náleží; v takovém případě nejsou splněny podmínky pro uložení povinnosti dávku vrátit 1) . 1) nyní ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 08.12.1988

Spisová značka: Czf 4/88

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důchod, Sociální zabezpečení

Předpisy: 142/1983 Sb. § 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Úřad důchodového zabezpečení v Praze uložil navrhovateli vrátit částku 1890,- Kčs, kterou mu vyplatil jako splátku starobního důchodu za dobu od 10. 11. 1986 do 30. 11. 1986, s tím, že za tuto dobu mu výplata starobního důchodu nenáležela, když v říjnu 1986 dosáhl výdělku vyššího než 22 000,- Kčs. Navrhovatel v opravném prostředku namítal, že k prvnímu překročení částky došlo až dne 12. 11. 1986, tedy dva dny po přijetí listopadové splátky starobního důchodu. Tvrzení Úřadu důchodového zabezpečení, že od 9. 11. 1986 si zvolil místo výplaty starobního důchodu jeho zvyšování za další dobu zaměstnání, neodpovídá skutečnosti. Zaměstnavatelská organizace navrhovatele uvedla v oznámení z 25. 11. 1986, zaslaném Úřadu důchodového zabezpečení, že k 30. 10. 1986 dosáhl navrhovatel výdělku 24 139,- Kčs; neuvedla však, že do uvedené částky zahrnula také prémie za třetí čtvrtletí roku 1986, které mu byly vyplaceny až 12. 11. 1986. Teprve tohoto dne se navrhovatel dověděl, jakého výdělku dosáhl za dobu do konce měsíce října 1986. Požadoval proto zrušení rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení a vyplacení dlužné částky starobního důchodu. Úřad ve vyjádření k opravnému prostředku navrhovatele uvedl, že pro posuzování věci je rozhodné, kdy pracovník dosáhne výdělku 22 000,- Kčs; proto pro nárok na vyplacení starobního důchodu při zaměstnání není podle ustanovení § 4 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. rozhodný den výplaty mzdy.

Městský soud v Praze potvrdil rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení s odůvodněním, že prémie, kterými přesáhla částka vydělaná navrhovatelem ve smyslu ustanovení § 3 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. byly navrhovateli vyplaceny s dobírkou mzdy za měsíc říjen 1986 a nárok na ně vznikl ve druhém čtvrtletí. V daném případě tedy prémie vyplacené navrhovateli musí být započteny do jeho příjmu za měsíc říjen 1986 a měsíc říjen je tedy tím měsícem, v němž výdělek navrhovatele přesáhl částku 22 000,- Kčs. Vyplacení důchodu za měsíc listopad 1986, popřípadě za 20 dnů tohoto měsíce, navrhovateli nenáleželo, a proto byl stanoven přeplatek za období od 10.11. do 30.11.1986. V odvolání podanému proti tomuto usnesení navrhovatel znovu namítal, že jeho výdělek přesáhl částku 22 000,- Kčs až v listopadu 1986 a nikoli již v říjnu 1986, jak to také dokládá jeho mzdový list.

Nejvyšší soud ČSR potvrdil usnesení soudu prvního stupně s odůvodněním, že tento soud zjistil skutečný stav věci v potřebném rozsahu a vyvodil z něho správné skutkové a právní závěry. Za kalendářní měsíc ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. se totiž považuje ten měsíc, v němž průběžně zjišťovaný výdělek uvedenou částku skutečně dosáhl, bez ohledu na to, zda je tato skutečnost zjištěna až při nejbližší pravidelné výplatě mzdy v následujícím měsíci, a to i za situace, kdy ke mzdě jsou dodatečně vypláceny prémie, popřípadě podíly na hospodářských výsledcích. Důsledek překročení částky 22 000,- Kčs, kterým je zastavení výplaty starobního důchodu, nastane za předpokladu, že důchodce je dále zaměstnán. Přitom lze bez použití uvedené sankce pokračovat v zaměstnání až do splátky důchodu v následujícím měsíci. Jestliže navrhovateli byl vyplácen důchod desátý den v měsíci a navrhovatel dosáhl výdělku 22 000,- Kčs v říjnu 1986, potom za situace, že pracoval až do 30. 11. 1986, mu starobní důchod nenáležel za dobu od 10. do 30.11.1986. Proto starobní důchod, který mu byl vyplacen i za tuto dobu, je povinen vrátit.

Ve stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem ČSSR, se soudům obou stupňů vytýkalo, že vycházely z právního názoru, že kalendářním měsícem, v němž výdělek navrhovatele dosáhl částky 22 000,- Kčs, byl říjen 1986, a to bez ohledu na skutečnost, že mzda byla navrhovateli vyplacena až 12. 11. 1986. Navrhovatel v říjnu 1986 však ještě nemohl vědět, že jeho výdělek již přesáhl 22 000,- Kčs. To se dověděl až při výplatě mzdy dne 12. 11. 1986, přičemž listopadovou splátku starobního důchodu převzal předtím již 10. 11. 1986. Teprve výplatou výdělku může být zjištěno, kdy výdělek přesáhl uvedenou částku, a pak z této skutečnosti bylo možné dovozovat neposkytování dávky a vědomost o přeplatku dávky ve smyslu ustanovení § 62 odst. 2 č. 121/1975 Sb. Za daného stavu věci náležel tedy navrhovateli starobní důchod za listopad 1986, neboť následujícím měsícem po kalendářním měsíci, v němž výdělek navrhovatele přesáhl částku 22 000,- Kčs, byl teprve prosinec 1986. Protože nebyly dány zákonné podmínky pro zastavení výplaty starobního důchodu za dobu od 10. 11. do 30. 11. 1986, nemohl za toto období vzniknout přeplatek starobního důchodu, který by byl navrhovatel povinen vrátit.

Nejvyšší soud ČSSR svým rozsudkem rozhodl, že uvedenými usneseními soudů obou stupňů byl porušen zákon, zrušil je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 3 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. se poskytuje starobní důchod v nezměněné výši, jestliže je pracující důchodce zaměstnán po dobu sjednanou nejvýše na jeden rok v jiném zaměstnání, než které je uvedeno v ustanovení § 2 tohoto nařízení vlády ČSSR, a jeho výdělek v kalendářním roce nepřesáhne částku 22 000,- Kčs. Podle ustanovení § 4 odst. 1 citovaného nařízení se starobní důchod neposkytuje od splátky důchodu následující po kalendářním měsíci, v němž výdělek pracujícího důchodce přesáhl částku 22 000,- Kčs.

Pro uplatnění postupu podle uvedených ustanovení nařízení vlády ČSSR je základním předpokladem zjištění kalendářního měsíce, v němž pracující poživatel starobního důchodu dosáhl výdělku vyššího

něž 22 000,- Kčs. Tímto kalendářním měsícem nemůže být zpravidla jiný měsíc než ten, ve kterém byl výdělek pracovníkovi vyplacen. Z tohoto předpokladu vychází první úprava obsažená v nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. již proto, že nemohla vázat nároky pracujících důchodců na dobu dosažení výdělku ke konci kalendářního měsíce, když výdělek je vždy konkrétně zjištěn a poskytován v pozdější době. Vázat totiž dobu přesáhnutí výdělků na konec kalendářního měsíce, by znamenalo neřešitelné potíže, které by vyplývaly nejen z toho, že v této době není zpravidla skutečný výdělek pracovníka znám, ale i z hlediska počítání lhůt pracovníka i organizace ke splnění ohlašovací povinnosti podle ustanovení § 61 odst. 1 a 2 § 111 zákona č. 121/1975 Sb. ve spojení s ustanovením uvedeného nařízení vlády ČSSR.

Pro posouzení otázky dosažení výdělku pracujícího důchodce, přesahující částku 22 000,- Kčs v kalendářním roce, je tedy rozhodující zpravidla výplata mzdy v jednotlivém konkrétním měsíci přesahující tuto částku. Do této doby zpravidla žádný z účastníků pracovního poměru nemůže zjistit, zejména za situace, že jde o pohyblivou mzdu ovlivněnou např. prémie, zda výdělek dosáhl ke konci kalendářního měsíce uvedenou částku. Tuto skutečnost nemůže v této době zjistit ani Úřad důchodového zabezpečení. Pokud tedy pracujícímu důchodci náležela výplata dávky přede dnem, kdy bylo zjištěno dosažení výdělku v částce 22 000,- Kčs v kalendářním roce, šlo o výplatu dávky, která důchodci náležela. V takovém případě nebyly splněny podmínky pro vrácení této dávky ve smyslu § 62 zákona č. 121/1975 Sb.

Navrhovatel se podle provedených důkazů dne 12. 11. 1986 dověděl, že jeho výdělek dosáhl částky 22 000,- Kčs a přípisem doručeným Úřadem důchodového zabezpečení 2. 12. 1986 tuto skutečnost ohlásil. Organizace stejnou skutečnost ohlásila přípisem, který byl Úřadu důchodového zabezpečení doručen 27. 11. 1986. Splátka starobního důchodu byla navrhovateli vyplacena 10. 11. 1986. Soudy obou stupňů se při posuzování odpovědnosti navrhovatele za přeplatek nezabývaly tím, zda navrhovatel přijal splátku starobního důchodu v době, kdy věděl, že výdělku 22 000,- Kčs dosáhl již v říjnu 1986, a v důsledku toho nesprávně posoudily otázku jeho odpovědnosti za vznik přeplatku a povinnosti přeplatek vrátit. Z časového sledu shora uvedených právně významných skutečností je nutno dovodit, že jednání (nečinnost) navrhovatele nenaplňovala podmínky nezbytné pro použití ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. Jestliže navrhovateli byla splátka starobního důchodu, splatná dne 10. 11. 1986, vyplacena tohoto dne a při jejím převzetí ještě nevěděl, že výdělku 22 000,- Kčs dosáhl v říjnu 1986, nelze tuto vyplacenou částku starobního důchodu považovat za dávku, kterou přijal neprávem. Přitom není rozhodné, zda hlášení ve smyslu ustanovení § 7 citovaného nařízení vlády ČSSR učinil ve stanovené lhůtě nebo po jejím uplynutí. Není to rozhodné z toho důvodu, že lhůta, v níž měl rozhodnou skutečnost oznámit, začala běžet až po přijetí vyplacené měsíční splátky starobního důchodu. Ze zjištěného skutečného stavu věci je nutno vyvodit právní názor, že nebyly splněny zákonné podmínky pro uložení povinnosti navrhovateli vrátit starobní důchod za dobu 30. 11. 1986.

Jestliže soudy obou stupňů dospěly v projednávané věci k jinému právnímu názoru, porušily tím zákon v ustanovení § 62 odst. 2 zákona č. 121/1975 Sb. ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 a § 4 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 142/1983 Sb. a ustanoveními § 132 a § 249 odst. 1 a 3 o. s. ř.